

to explore both the limits and possibilities of reconstructing past contact scenarios while demonstrating the value of a contact-oriented approach in Tsakonian studies. The analysis is based on data collected by the author between 2010 and 2019 from Tsakonian-speaking villages in the Peloponnese, Greece.

Brian D. Joseph, explores the linguistic dynamics of Judezmo, the language of the Sephardic Jewish communities in the Balkans, focusing on how certain features of the language, particularly in the lexicon and morphosyntax, can integrate elements from the surrounding languages. The study highlights how aspects tied to everyday conversation and pronunciation habits, especially those influenced by the socially dominant language, can easily permeate the Judezmo system. The chapter also examines how the presence of Balkan linguistic features in Judezmo clarifies the concept of being *peripheral* within a Sprachbund.

While the book is highly detailed, the editor acknowledges the absence of chapters on Turkish and Romani, two significant languages in the Balkan linguistic landscape. Their inclusion would have provided a more comprehensive picture of the region's multilingualism.

Between Separation and Symbiosis is a landmark contribution to the study of language contact in the Balkans. Its detailed case studies, innovative methodologies, and theoretical reflections make it an essential resource for linguists, sociologists, and historians. The volume not only advances our understanding of the Balkan Sprachbund but also provides broader insights into the dynamics of multilingual societies.

Loredana Ștefania Grigore
Universitatea din București
loredana.grigore2627@yahoo.com

DOI: 10.62229/rst/8.1/25

Dragoș Iliescu, *Testarea standardizată în educație*, prefață de Daniel David, București, 2023, Humanitas, 285 p., ISBN 978-973-50-8149-2

Lucrarea lui Dragoș Iliescu elimină o lipsă de informații relevante, existentă nu numai în educație, ci și în societate, la modul general, despre testele standardizate. Obiectivul lucrării este, astfel, de a pune la dispoziția tuturor celor interesați, într-o manieră cât mai accesibilă, o viziune a autorului despre *testarea standardizată*, un subiect intens dezbătut în spațiul public în ultimii 30 de ani.

Profesor universitar la Facultatea de Psihologie și Științele Educației a Universității din București și doctor în domeniul psihologiei organizaționale, Dragoș Iliescu este un reputat specialist în *psihometrie*, anume, în testarea și evaluarea psihologică și educațională. În pofida acestui lucru, în paginile lucrării,

autorul decide să renunțe la o parte dintre uzanțele stilului științific (îndeosebi, la notele de subsol și trimiterile bibliografice temeinice), cu scopul de a oferi „un text simplu, introductiv, chiar dacă poate ușor militant pe alocuri” (p. 10). Intenția autorului este evidențiată încă din „Cuvânt înainte”, în care se afirmă că lucrarea este „o carte ușor de citit și de înțeles, care poate fi baza unor discuții publice mai așezate și care, de asemenea, poate fi fundamentul unor procese de învățare sau de transformare pentru cei care o citesc” (p. 9).

Din punctul de vedere al structurii, lucrarea este împărțită în șase capitole propriu-zise, fiecare având mai multe secțiuni. Autorul stabilește frecvent legături între capitole, anunțând în avans sau reluând pe scurt chestiuni de interes, fapt care dovedește atât o foarte bună cunoaștere a domeniului testelor standardizate, cât și dorința de a le oferi cititorilor o viziune amplă și coerentă asupra lor. Argumentația pertinentă este deseori dublată de trimiteri la studii de referință, cele mai multe fiind listate într-o bibliografie selectivă, cu care se încheie lucrarea (p. 285).

Primul capitol, intitulat „Introducere în evaluarea standardizată” (p. 13–50), pornește de la definirea precisă a *testelor standardizate*. Pentru început, autorul indică definiția generală a *testelor*, ca „proceduri sau metode care au ca obiectiv examinarea sau determinarea prezenței unui factor sau a unui fenomen din sfera diferențelor individuale și care cuprind un set de itemi standardizați (întrebări, stimuli sau sarcini) care sunt scorăți într-o manieră standardizată” (p. 13). Demn de menționat este că autorul face distincția între *test* și *chestionar* sau *inventar*, cu care primul este adesea confundat. Dacă cele din urmă măsoară preferințe, atitudini ori opinii, testul vizează capacități (abilități sau aptitudini), reflectate de performanța unei persoane în rezolvarea unor sarcini. În plus, autorul corectează o confuzie la fel de frecventă, aceea a echivalării testelor standardizate cu testele-grilă. De fapt, testele-grilă nu reprezintă decât una dintre formele de manifestare a celor standardizate. Prin apelul la numeroase exemple (inclusiv la testele PISA), Dragoș Iliescu demonstrează că, într-un test standardizat, se fac eforturi astfel încât toate persoanele să fie evaluate într-o manieră similară, prin raportarea la un standard extern. Acest aspect este legat de nevoia de corectitudine aflată la originea testării standardizate, care urmărește măsurarea unui fenomen și, totodată, obținerea unor erori cât mai mici.

Cel de-al doilea capitol, „Domenii ale evaluării standardizate” (p. 51–95), reprezintă o trecere în revistă a multiplelor aplicații ale testelor standardizate, mai precis, a tipurilor de evaluări în care pot fi folosite acestea. Prin aducerea în discuție a unor exemple, autorul dovedește utilitatea testelor standardizate pe parcursul tuturor evaluărilor prin care poate trece un elev înscris în sistemul de educație românesc. Sunt luate în considerare evaluarea abilităților școlare fundamentale (derulată în clasa pregătitoare), a talentului (sau a aptitudinilor înalte), a progresului (care se face mult prea puțin în școlile românești), precum și despre evaluarea formativă, cea sumativă, cea de admitere ori cea de absolvire/certificare. Nu sunt omise nici acele tipuri de evaluări specifice sistemelor de educație din străinătate, cum ar fi evaluarea de potențial, cea psihologică și comportamentală (inclusiv clinică) sau cea pentru carieră.

În cel de-al treilea capitol („Efecte pozitive ale evaluării standardizate”, p. 96–128), Dragoș Iliescu atrage atenția asupra influențelor benefice ale testării standardizate. Prin referirea atât la exemple, cât și la studii străine (*metaanalize*), autorul are în vedere însăși existența standardelor, care trebuie să fie explicite și asociate obiectivelor de învățare. În continuare, sunt enumerate alte efecte pozitive ale testării, printre care se numără modificările de la nivel cognitiv, feedbackul (care trebuie să fie nu numai sistematic, ci și elaborat și coerent), metacogniția, impactul retroactiv. În consecință, autorul consideră că testarea standardizată produce informație, aliniază realitatea cu politicile educaționale și îi motivează, deopotrivă, pe toți cei implicați în procesul educațional (elevi, profesori și părinți).

Prin titlul său, „Riscuri, efecte perverse (și alte preocupări legitime) legate de evaluarea standardizată” (p. 128–171), capitolul al patrulea este plasat în opoziție față de cel anterior. Derivate din conceptul de *consecințe neintenționate*, riscurile discutate în acest capitol se împart în două categorii: cele legate de contaminarea scorurilor și cele care afectează starea psihologică de bine a elevilor. În ceea ce privește prima categorie, autorul analizează motivele care stau la baza denaturării testelor: miza evaluării, predarea pentru test *vs.* pregătirea pentru test, inflația scorurilor (concretizată recent la nivelul României prin faptul că 85% dintre elevii români au medii peste 8,50, în condițiile în care, conform testărilor PISA, 45% dintre aceiași elevi sunt analfabeți funcțional). Din a doua categorie de riscuri, Dragoș Iliescu se oprește la stresul generat de orice testare și la modul în care este perceput în societate. În acest sens, autorul pledează pentru eliminarea stresului indus de testare doar în situația în care are un impact negativ asupra învățării. De fapt, după cum subliniază Dragoș Iliescu, toate efectele negative analizate în acest capitol constituie eșecuri ale politicilor educaționale și nu urmări ale testelor standardizate.

În al cincilea capitol („Dezvoltarea testelor standardizate și asigurarea calității”, p. 172–253), autorul reamintește faptul că testul reprezintă un instrument de măsurare, caracterizat prin *validitate* (măsoară ceea ce își propune *cu adevărat* să măsoare) și *fidelitate* (măsoară *cu precizie* ceea ce își propune să măsoare). Deși se referă la scorurile unui test, ambele trăsături contribuie la corectitudinea sa. Pentru prima trăsătură, Dragoș Iliescu examinează trei subtipuri, anume, *validitatea de conținut*, *validitatea de construct* și *validitatea de criteriu*. Fidelitatea este și ea analizată în raport cu trei metode: *testarea–retestarea*, *acordul dintre evaluatori* și *consistența internă*, metodă a cărei denumire este corectată și explicată drept coerența testului în logica sa internă. Din capitol nu lipsește nici descrierea fazelor din procesul de dezvoltare a unui test standardizat, în ordine, planificarea, construcția sau redactarea propriu-zisă (a itemilor, dar și a instrucțiunilor), pilotarea, analiza și modificarea. Descrierea fazelor enumerate este completată de analiza etapelor care au loc, efectiv, după procesul de dezvoltare, în speță, securitatea testului, raportarea și feedbackul, comunicarea publică și dezvoltarea continuă.

În cuprinsul ultimului capitol, intitulat „Alternative la testarea standardizată” (p. 254–284), Dragoș Iliescu prezintă modalități (ipotetice) care pot fi puse în practică dacă testele standardizate nu ar mai fi folosite. În opinia autorului, modalitățile respective au ca rezultat decizii individuale (privind utilitatea evaluării standardizate în viața elevilor) și decizii sistemice (privind utilitatea aceleiași evaluări pentru capacitatea sistemului educațional de a se monitoriza și gestiona). Totuși, pentru luarea deciziilor de orice tip, Dragoș Iliescu scoate în evidență importanța datelor cantitative (provenite din testele standardizate) în detrimentul datelor calitative. Așadar, autorul respinge cu vehemență ideea renunțării la testele standardizate, considerând că absența lor va înrăutăți starea actuală precară a sistemului de învățământ românesc și va duce la o descreștere radicală a educației.

Un merit deosebit al lucrării constă în reușita autorului de a explica pe înțelesul publicului larg unele dintre conceptele asociate unei ramuri științifice complexe cum este psihometria, domeniul mai vast din care fac parte testele standardizate. La reușita aceasta și-a adus contribuția accesibilizarea asumată de către autor, nu atât prin reducerea caracterului științific, cât, mai ales, prin adoptarea unui limbaj clar, facil pentru majoritatea cititorilor, în care inclusiv termenii esențiali din psihometrie, preluați din studiile străine, sunt traduși și explicați în limba română.

Un aport special îl au și exemplele cuprinse în multe dintre secțiunile celor șase capitole ale lucrării. Semnalizate prin scrierea cu un corp de literă mai mic față de restul textului, exemplele fac apel la personaje reprezentative pentru diferiții participanți la actul educațional (elevi, profesori, părinți). În același timp, exemplele își au originea în situații concrete (din viața cotidiană), cu care s-au confruntat respectivii participanți, printre ei regăsindu-se unii dintre cititorii lucrării lui Dragoș Iliescu. Prezența exemplelor devine un pretext pentru argumentația convingătoare a autorului și ajută la o mai bună înțelegere a rolului major pe care îl are folosirea testelor standardizate în domeniul educației.

Abundența informațiilor relevante, coroborată atenției acordate accesibilizării conținuturilor științifice, argumentația clar organizată sau selectarea unor exemple cu care cititorii se pot identifica fac din *Testarea standardizată în educație* o lucrare esențială în domeniul învățământului. Lucrarea lui Dragoș Iliescu se adresează, în egală măsură, participanților direct implicați în procesul educațional, decidenților (directori, inspectori etc.) și tuturor celor interesați cu adevărat de maniera în care funcționează sistemul de învățământ românesc.

Andreea-Victoria Grigore
Universitatea din București
victoria.grigore@unibuc.ro